

Sikkerhedsorganisationen og undervisningsmiljøet

På erhvervsskolerne

En branchevejledning om hvordan sikkerhedsorganisationen drager eleverne med ind i arbejdet med undervisningsmiljø.

Til skolelederen og sikkerhedsrepræsentanten
Fra Branchearbejdsmiljørådet Undervisning & Forskning

Indhold

Side 2	En ny opgave og nye medspillere
Side 3	Konsekvenser for arbejdet i sikkerhedsgruppen
Side 6	Sammenhæng i arbejdet
Side 8	Kompetente medspillere
Side 10	Engagerede medspillere
Side 12	Netværk og samarbejde
Side 13	Kort om lovene på området
Side 13	Links og litteratur
Side 14	Mere om vejledningen

En ny opgave og nye medspillere

Undervisningsmiljøloven fra august 2001 tilføjer skolens ledelse et nyt arbejdsområde, en ny konkret opgave og nye medspillere.

- Det nye arbejdsområde er elevernes undervisningsmiljø.
- Den nye konkrete opgave er udformningen af en undervisningsmiljøvurdering, UMV, som pendant til arbejdspladsvurderingen, APV
- De nye medspillere er elevernes undervisningsmiljørepræsentanter, som skal inddrages i arbejdet med UMV. Skolens sikkerhedsorganisation eller MIO-udvalg får også undervisningsmiljørepræsentanterne som medspillere. De skal nemlig deltage i møderne, når sikkerhedsorganisationen eller MIO-udvalget behandler spørgsmål af betydning for elevernes undervisningsmiljø.

Loven medfører altså nye arbejdsopgaver men tilføjer også sikkerhedsarbejdet nyt blod. Som minimum drejer det sig om to undervisningsmiljørepræsentanter for hver sikkerhedsgruppe, men forhåbentlig vil det lykkes jer at få både elevrådet og mange andre elever engageret i arbejdet med sikkerhed, sundhed og trivsel for alle på uddannelsesstedet.

Fokus på sikkerhedsorganisationens rolle

Om det lykkes afhænger ikke mindst af din indsats som skoleleder, sikkerhedsrepræsentant eller sikkerhedsleder, og denne vejledning er tænkt som en hjælp og inspiration til dig i dette arbejde. Med udgangspunkt i de foreløbige erfaringer fra landets uddannelsessteder beskriver den nogle gode måder at involvere eleverne i sikkerhedsorganisationen.

Vejledningen handler IKKE om hvordan man konkret kan lave en undervisningsmiljøvurdering eller om hvordan elevernes undervisningsmiljørepræsentanter skal vælges. Oplysninger og inspiration til dette arbejde kan I få hos blandt andre Dansk Center for Undervisningsmiljø, www.dcum.dk.

Sikkerhedsgruppe eller MIO

I denne vejledning bruger vi begreberne sikkerhedsgrupper og sikkerhedsrepræsentanter vel vidende, at sikkerhedsorganisationen på nogle uddannelsessteder er slået sammen med samarbejdsudvalget i en medindflydelsesorganisation, MIO.

Undervisningsministeriet har haft vejledningen til gennemsyn, og finder at indholdet i den er i overensstemmelse med undervisningsmiljølovgivningen.

Undervisningsministeriet har alene vurderet vejledningen, som den foreligger og har ikke taget stilling til, om den dækker samtlige relevante emner inden for det pågældende område.

Konsekvenser for arbejdet i sikkerhedsgruppen

For sikkerhedsgruppen betyder den nye lov konkret, at elevernes repræsentanter skal med til møderne. På længere sigt kan loven være med til at give sikkerhedsarbejdet mere status på skolen, fordi det bliver tættere knyttet til skolens kerneområde: God undervisning.

Eleverne skal med til møderne

Ifølge loven deltager undervisningsmiljørepræsentanterne i sikkerhedsgruppens møder, når de handler om spørgsmål af betydning for elevernes undervisningsmiljø. I praksis betyder det, at undervisningsmiljørepræsentanterne kan deltage i alle de undervisningsrelaterede sikkerhedsgruppers møder, da de stort set alle har relevans for undervisningsmiljøet. En undtagelse kan f.eks. være, hvis enkelte læreres psykiske arbejdsmiljø er på dagsordenen.

Hvis sikkerhedsorganisationen er slået sammen med samarbejdsudvalget, skal undervisningsmiljørepræsentanterne kun deltage i de møder, der har sikkerheds- og sundhedsspørgsmål på dagsordenen. Det er derfor en god idé at samle de punkter, der er relevante for undervisningsmiljørepræsentanterne i større klumper, så de ikke skal indkaldes til en masse møder, hvor de kun deltager i behandlingen af et enkelt punkt.

Glem ikke trivsel og æstetik

På nogle erhvervsskoler har eleverne gennem en årrække været med i sikkerhedsorganisationen, fordi de arbejder med farlige maskiner og farlige stoffer, og derfor er dækket af arbejdsmiljølovens regler. For andre uddannelser er det helt nyt at skulle tænke eleverne ind i sikkerhedsorganisationen.

Uanset om I har erfaring med elever i sikkerhedsarbejdet eller ej, er det vigtigt at slå fast, at undervisningsmiljøet ikke kun handler om farlige maskiner og farlige stoffer. Det handler også om trivsel mellem eleverne og mellem elever og undervisere, om hvordan undervisningen fungerer og om æstetikken i de omgivelser, der bliver undervist i. Se mere om æstetisk arbejdsmiljø senere i dette afsnit.

Uddelegering til andre fora

Nogle af disse emner bliver naturligt drøftet mellem ledelsen, de ansatte og eleverne i andre fora end sikkerhedsorganisationen og det kan være en god idé, at uddelegere nogle af opgaverne i forbindelse med undervisningsmiljøvurderingerne, f.eks. til elevrådet eller de studerendes råd.

Nogle uddannelsessteder har opbygget en særlig sikkerhedsorganisation for elever og studerende, hvor de kan drøfte spørgsmål af særlig interesse for deres undervisningsmiljø, f.eks. som forberedelse til møder i sikkerhedsorganisationen. Det har skabt fokus på undervisningsmiljøet i en periode, men det er en ressourcekrævende løsning og mange steder har man erfaret, at det er svært at skaffe deltagere til arbejdet, som også eksemplet fra Odense Fagskole og Håndarbejdeseminarium herunder viser. Derfor er det generelt en god idé at forankre elevernes arbejde med undervisningsmiljøet i de allerede eksisterende organer, ikke mindst elevrådet eller de studerendes råd.

Eksempel: Odense Fagskole og Håndarbejdeseminarium har på en meget konkret måde inddraget de studerende i det daglige sikkerhedsarbejde. Det er sket ved at etablere såkaldte "sikkerhedspatroljer" blandt de studerende. De har blandt andet ophængt sedler rundt omkring på skolen, hvor negative iagttagelser kunne noteres.

Andre tiltag hos sikkerhedspatroljen har været at arrangere førstehjælpskurser, foredrag, lave APV-undersøgelser via spørgeskema, og arbejde med en brochure med titlen: "hvad er et godt studiemiljø"

I dag er sikkerhedspatroljen nedlagt, og de studerende er i stedet repræsenteret i skolens sikkerhedsorganisation. Det er sket for at gøre kommunikationsvejene kortere og mere direkte. Det var for besværligt at have to organisationer, der i princippet arbejder med det samme.

Sikkerhedsgruppens rolle ved UMV

Lige meget hvilken løsning I vælger, er det vigtigt, at det overordnede arbejdet med undervisningsmiljø ligger i sikkerhedsgrupperne og sikkerhedsudvalgene, hvor både ledelsen, de ansatte og undervisningsmiljørepræsentanter ifølge loven er med. Sikkerhedsorganisationen skal sørge for, at undervisningsmiljøet kommer på dagsordenen i de relevante sammenhænge og samle trådene til sidst, bl.a. i form af undervisningsmiljøvurderingen. Hvis arbejdet med undervisningsmiljø bliver spredt ud på mange udvalg uden en overordnet styring, risikerer I, at det drukner i emner, som ligger de forskellige udvalg mere på sinde.

Lige som med APV er det skolelederen, der har det endelige ansvar for, at der bliver lavet undervisningsmiljøvurderinger. Ansvarer kan ikke lægges over på elevrådet eller de studerendes råd, men rådet kan naturligvis deltage i kortlægningen. Det er også en god idé at lade elevrådet vurdere det materiale, der er indsamlet i kortlægningsfasen og lade denne vurdering indgå i sikkerhedsorganisationens videre arbejde.

Til det har eleverne brug for hjælp og støtte. Det kan sikkerhedsorganisationen for eksempel give dem ved, at lærernes sikkerhedsrepræsentant bliver knyttet til elevrådet som kontaktperson i forhold til arbejdet med undervisningsmiljø.

Et løft til sikkerhedsarbejdet

Med undervisningsmiljø og UMV som ny arbejdsopgave får sikkerhedsgruppen mulighed for at spille en vigtigere rolle end tidligere. Et godt undervisningsmiljø er udgangspunktet for en god undervisning, og bør derfor have en central plads i arbejdet med at udvikle og forbedre uddannelsesstedet. Arbejdet med undervisningsmiljøet kan på den måde være med til at gøre hele jeres sikkerheds- og sundhedsarbejde mere synligt.

Samtidig kan eleverne være med til at give sikkerhedsarbejdet et kvalitetsløft, fordi de kommer med friske kræfter og ser på problemerne med andre øjne end de ansatte. Derfor er det vigtigt at se eleverne som en ny ressource i sikkerhedsarbejdet.

Et nyt begreb: Æstetisk undervisningsmiljø

Begreberne i undervisningsmiljøloven har alle paralleller til arbejdsmiljøet undtagen det æstetiske undervisningsmiljø, som er noget helt nyt for sikkerhedsgruppen at forholde sig til. Derfor er her en kort beskrivelse af det nye begreb.

Det æstetiske undervisningsmiljø handler ikke kun om, hvordan ting ser ud men også om samspillet mellem elevernes sanser og rummet. Hvordan oplever de rummene i hverdagen, atmosfæren i rummet, rummets muligheder for at stimulere og udfordre kroppen og sanserne (lugte, se, høre og føle)?

Bliver der undervist i inspirerende rammer? Hvilke stemninger og fornemmelser skaber rummet?

Elementer af betydning for rummets æstetik:

- Lys
- Materialer
- Indeklima
- Akustik
- Muligheder for undervisningen
- Udsmykning og kunst

Æstetisk undervisningsmiljø handler også om, hvorvidt rummene og arkitekturen understøtter den daglige undervisning og andre funktioner som mødesteder, pauser, læsning og kropslig udfoldelse.

Når man snakker om et godt æstetisk undervisningsmiljø, kan man starte med at spørge, om miljøet er rart at være i.

- Hvilken stemning er der på skolen eller i klasserummet?
- Er der rart, pænt og behageligt eller rodet, beskidt og slidt?
- Hvordan er lysforhold, materialer på vægge og gulve. Er det gode, sunde og pæne materialer?
- Hvilke farver er der valgt, og er der grønne planter og billeder på væggene?

Kilde: Dansk Center for Undervisningsmiljø

Sammenhæng i arbejdet

Sammenhæng mellem APV og UMV

Grundlæggende set er de to processer, der fører til henholdsvis en arbejdspladsvurdering og en undervisningsmiljøvurdering ens. Der skal laves en kortlægning af problemerne, som siden skal beskrives og vurderes. Der skal laves en prioritering, en handlingsplan og retningslinier for, hvordan man gennemfører og følger op. Resultatet skal for begge vurderingers vedkommende være skriftligt.

De fysiske forhold på uddannelsesstedet er for de flestes vedkommende fælles for ansatte og elever, og på det psykiske område blander arbejdsmiljøet og undervisningsmiljøet sig også sammen. Forholdet til eleverne er en del af den ansattes psykiske arbejdsmiljø mens forholdet til lærerne er en del af elevernes psykiske undervisningsmiljø.

Der er altså gode grunde til at sammentænke APV og UMV i en eller anden udstrækning. Det kan I gøre på mange forskellige planer alt efter, hvordan forholdene er hos jer.

- Før identifikation og kortlægning kan I bruge den seneste APV som inspiration til arbejdet med den første UMV og senere kan elevernes ideer til kortlægning måske inspirere arbejdet med APV.
- I forbindelse med beskrivelse og vurdering kan I overveje at lave fælles beskrivelser af de problemer, som både elever og ansatte peger på.
- I prioriteringen kan det være en god idé at satse på løsning af problemer, som er vigtige for begge grupper.

Kortlægningen er forskellig

Ikke mindst fordi der er så mange ydre lighedspunkter, er det vigtigt at understrege, at undervisningsmiljøet skal anskues med elevernes øjne. Det er ikke nok at lave en APV, der bliver udvidet lidt til også at omfatte eleverne.

Der kan nemlig være meget stor forskel på, hvordan eleverne og de ansatte opfatter henholdsvis deres undervisningsmiljø og deres arbejdsmiljø. Derfor er de største forskelle mellem APV og UMV i praksis måden, man kortægger og prioriterer.

De ansattes og elevernes opfattelse af fysiske forhold som for eksempel møblement og personlige arbejdspladser, toiletforhold og pausefaciliteter er som regel meget forskellig, fordi det bruger uddannelsesstedet forskelligt og ikke har samme behov og forventninger.

På samme måde med det psykiske undervisningsmiljø. Elevernes vurdering af om de trives på uddannelsesstedet bygger naturligvis på andre forhold end dem, der er vigtige for de ansattes vurdering af deres arbejdsmiljø. Tænk blot på, hvor stor betydning ledelse og underviseres adfærd har for elevernes trivsel, ligesom de medstuderendes adfærd er væsentlig for det psykiske undervisningsmiljø.

Hvis I arbejder med at skabe en sammenhæng mellem APV og UMV, er det værd at overveje, hvordan I vil tackle situationer, hvor hensynene til godt arbejdsmiljø og godt undervisningsmiljø tilsyneladende er modstridende. Det kan f.eks. dreje sig om spørgsmål om elevernes utilfredshed med undervisningen.

Dansk Center for Undervisningsmiljø har udarbejdet spørgeskemaer til kortlægning af undervisningsmiljøet - de kan hentes på www.dcum.dk.

Sammenhæng med kvalitetsudvikling og virksomhedsplaner

Undervisningsmiljøloven er ikke den eneste gode grund til at satse på et godt og stadig forbedret undervisningsmiljø. Det gode undervisningsmiljø er helt centralt for om uddannelsesstedet samlet set er en succes og opfylder egne og samfundets krav.

Derfor vil den velfungerende uddannelsesinstitution i forvejen beskæftige sig med de fleste elementer, som indgår et godt undervisningsmiljø.

For at undgå at arbejdet kommer til at foregå sideløbende og ukoordineret i forskellige fora, er det en god idé at skabe et overblik over, i hvilke forskellige sammenhænge, der bliver arbejdet med emner af relevans for undervisningsmiljøet. Det kan for eksempel være i arbejdet med kvalitetsudvikling og virksomhedsplaner eller i studievejledningen, hvor der kan være mange erfaringer at hente, når det gælder det psykiske undervisningsmiljø.

Et eksempel på dette – som er hentet uden for erhvervsskolerne – er Den Sociale Højskole i Odense. Her laver man UMV som en del af et mere overordnet arbejde med at kortlægge studiemiljøet på skolen. Det er således ikke nødvendigt at tage særlige initiativer for at indsamle informationer til brug for udarbejdelsen af UMV.

Der er på skolen nedsat en række udvalg blandt de studerende, der blandt andet skal kortlægge emner som fysiske forhold, psykiske forhold, kvaliteten af undervisningen og studiemiljøet. Det overordnede formål er at sikre at skolen er en attraktiv uddannelsesinstitution, som de unge har lyst til at søge ind på.

Sammenhæng med undervisningen

Det er vigtigt, at sikkerhedsorganisationen overvejer, hvilken rolle det pædagogiske arbejde i de enkelte klasser og på de enkelte hold kan spille i det systematiske arbejde med undervisningsmiljøet. Den formelle undervisningsmiljøvurdering bliver nemlig først rigtig værdifuld, hvis den har rod i undervisningen.

Eksempel: På Teknisk Skole i Århus er arbejdet med at lave UMV en pædagogisk opgave. Det foregår blandt andet ved at have fokus på undervisningsmiljøet i en række af de fag, hvor det kan indgå som en naturlig del af undervisningen. Frem for kun at snakke om arbejdsmiljø på arbejdspladserne suppleres undervisningen med også at diskutere elevernes eget undervisningsmiljø. Planen er at tilbyde undervisning i arbejdsmiljø/undervisningsmiljø som et valgfag.

Skolen har samtidig valgt, at dele det konkrete arbejde med at lave UMV op i mindre, afgrænsede opgaver. Således bliver arbejdet fordelt mellem de enkelte klasser og afdelinger, der på den måde får ansvar for at lave UMV for hver deres fysiske del af skolen. Det er typisk værkstederne, som eleverne undersøger og vurderer i forhold til undervisningsmiljøet.

De mange vurderinger vil efterfølgende blive skrevet sammen til en række UMV – én for hver af de 21 sikkerhedsgrupper, som findes under Teknisk Skole i Århus. Det bliver den enkelte sikkerhedsgruppe og undervisningsmiljørepræsentanterne, der får ansvaret for at samle trådene til en endelig UMV.

Kompetente medspillere

De nye undervisningsmiljørepræsentanter har ikke krav på en uddannelse på linie med sikkerhedsrepræsentanterne, men det er en fordel for arbejdet i sikkerhedsgruppen, at de er så godt klædt på til arbejdet som muligt. Derfor er det en god ide, at tilbyde dem en form for uddannelse, kursus eller introduktion.

Nogle uddannelsesinstitutioner har valgt at tilbyde undervisningsmiljørepræsentanterne den samme arbejdsmiljøuddannelse som er lovpligtig for andre medlemmer af sikkerhedsgrupperne.

Kursusmuligheder

Prøv eventuelt at kontakte den kursusudbyder, som står for den lovpligtige arbejdsmiljøuddannelse til medlemmerne af skolens sikkerhedsorganisation for at høre, om udbyderen også laver kurser for undervisningsmiljørepræsentanter.

Nogle uddannelsessteder har brugt BST til at lave undervisning og undervisningsmateriale.

Engagerede medspillere

Engagerede undervisningsmiljørepræsentanter - og elever i det hele taget - er en forudsætning for, at samarbejdet med sikkerhedsgruppen bliver en succes. En af de vigtigste forudsætninger for elevernes engagement er, at skolens ledelse også viser interesse for arbejdet.

Når eleverne er kort tid på skolen

Særligt på erhvervsskolerne er nogle af eleverne meget kort tid på skolen, og skoleopholdet er afbrudt af praktik. Hvis eleverne ikke kan deltage i f.eks. sikkerhedsgruppens arbejde, mens de er i praktik, kan det naturligvis lægge en dæmper på deres engagement. Det kan I undgå ved at sikre en aftale med praktikstederne om, at eleverne har ret til at deltage i sikkerhedsorganisationens møder. Det har social- og sundhedsskolen i Silkeborg gjort. Se eksemplet herunder.

Eksempel: Social- og Sundhedsskolen i Silkeborg har indgået aftale med praktikstederne om, at eleverne kan få fri i praktikperioden til at deltage i elevrådsarbejde - herunder sikkerhedsarbejdet.

Aftalen indebærer, at de studerende bliver holdt økonomisk skadefri. Samtidig behøver de ikke over for praktikstederne at argumentere for, hvorfor det er vigtigt at de deltager i forskellige møder på Social- og Sundhedsskolen.

Baggrunden for aftalen er blandt andet, at det tidligere har været svært at få de studerende engageret i skolens sikkerhedsarbejde. Det løbende skift mellem praktik og skoleophold, gør det ganske enkelt umuligt at have de samme studerende med i sikkerhedsarbejdet over en længere periode.

Aftalen har været forhandlet i skolepraktiknævnet, der har taget problemstillingen op efter et ønske fra skolen om at give eleverne de bedste vilkår for indflydelse og demokrati.

Kort fra idé til handling

Derfor er det vigtigt at skolens ledelse prioriterer arbejdet med undervisningsmiljøet. Det kan for eksempel være ved at love en hurtig reaktion på elevernes henvendelser. Den kan for eksempel være på højst en uge. Baggrunden er, at elevernes engagement er afhængigt af, at de kan se, at der sker noget. Der skal være så kort som muligt fra idé til handling.

Arbejdet skal være konkret og give mening i elevernes hverdag

Det kan være en fordel at lade eleverne arbejde med konkrete problemstillinger, for eksempel i midlertidige grupper, som har til opgave at løse et afgrænset problem. Den måde at arbejde på, kan også være med til at engagere andre elever end de valgte undervisningsmiljørepræsentanter.

Generelt er det en god ide at satse på små, sikre og synlige succeser – især i starten.

På Københavns Universitet har man gode erfaringer med at placere konkrete arbejdsmiljø- og undervisningsmiljøopgaver i midlertidige udvalg, som er nedsat til formålet. Det har været nemmere at engagere de studerende i konkrete opgaver med indeklime og spørgeskemaer om undervisningsmiljø end at få dem til at engagere sig i sikkerhedsorganisationen.

Ligeværdighed

Eleverne har nogle formelle rettigheder i forhold til undervisningsmiljøvurderingerne, men ledelsen på den enkelte skole kan vælge at give dem mere formel indflydelse. Det kan for eksempel være, at alle undervisningsmiljørepræsentanter får ret til et kursus i undervisningsmiljø.

Ligeværdighed er nødvendigt for at samarbejdet bliver en succes, men ligeværdighed handler ikke nødvendigvis om formel ligestilling. Det handler først og fremmest om at respektere hinanden og tage hinanden alvorligt.

Hvis ledelsen og sikkerhedsgruppen kun fokuserer på de formelle rettigheder, risikerer man at tage eleverne som gidsler i de ansattes udvalg. Hvis de føler sig tvunget til at deltage i en masse møder, som de finder kedelige og bureaukratiske, kommer de næppe til at bidrage konstruktivt til arbejdet.

Positiv tilgang

På nogle områder kan det være med til at engagere flere elever i arbejdet, hvis man også fokuserer på at udvikle de positive ting på skolen i stedet for udelukkende at fokusere på problemer.

I forbindelse med psykisk arbejdsmiljø arbejder nogle med begrebet "arbejdspladsudvikling" som pendant til APV. Hvor APV fokuserer på problemer tager arbejdspladsudvikling udgangspunkt i det, man værdsætter mest ved sin arbejdsplads og i det, der fungerer bedst.

Den samme positive tilgang kan også bruges i arbejdet med UVM.

Engagerede medspillere

Engagerede undervisningsmiljørepræsentanter - og elever i det hele taget - er en forudsætning for, at samarbejdet med sikkerhedsgruppen bliver en succes. En af de vigtigste forudsætninger for elevernes engagement er, at skolens ledelse også viser interesse for arbejdet.

Når eleverne er kort tid på skolen

Særligt på erhvervsskolerne er nogle af eleverne meget kort tid på skolen, og skoleopholdet er afbrudt af praktik. Hvis eleverne ikke kan deltage i f.eks. sikkerhedsgruppens arbejde, mens de er i praktik, kan det naturligvis lægge en dæmper på deres engagement. Det kan I undgå ved at sikre en aftale med praktikstederne om, at eleverne har ret til at deltage i sikkerhedsorganisationens møder. Det har social- og sundhedsskolen i Silkeborg gjort. Se eksemplet herunder.

Eksempel: Social- og Sundhedsskolen i Silkeborg har indgået aftale med praktikstederne om, at eleverne kan få fri i praktikperioden til at deltage i elevrådsarbejde - herunder sikkerhedsarbejdet.

Aftalen indebærer, at de studerende bliver holdt økonomisk skadefri. Samtidig behøver de ikke over for praktikstederne at argumentere for, hvorfor det er vigtigt at de deltager i forskellige møder på Social- og Sundhedsskolen.

Baggrunden for aftalen er blandt andet, at det tidligere har været svært at få de studerende engageret i skolens sikkerhedsarbejde. Det løbende skift mellem praktik og skoleophold, gør det ganske enkelt umuligt at have de samme studerende med i sikkerhedsarbejdet over en længere periode.

Aftalen har været forhandlet i skolepraktiknævnet, der har taget problemstillingen op efter et ønske fra skolen om at give eleverne de bedste vilkår for indflydelse og demokrati.

Kort fra idé til handling

Derfor er det vigtigt at skolens ledelse prioriterer arbejdet med undervisningsmiljøet. Det kan for eksempel være ved at love en hurtig reaktion på elevernes henvendelser. Den kan for eksempel være på højst en uge. Baggrunden er, at elevernes engagement er afhængigt af, at de kan se, at der sker noget. Der skal være så kort som muligt fra idé til handling.

Arbejdet skal være konkret og give mening i elevernes hverdag

Det kan være en fordel at lade eleverne arbejde med konkrete problemstillinger, for eksempel i midlertidige grupper, som har til opgave at løse et afgrænset problem. Den måde at arbejde på, kan også være med til at engagere andre elever end de valgte undervisningsmiljørepræsentanter.

Generelt er det en god ide at satse på små, sikre og synlige succeser - især i starten.

På Københavns Universitet har man gode erfaringer med at placere konkrete arbejdsmiljø- og undervisningsmiljøopgaver i midlertidige udvalg, som er nedsat til formålet. Det har været nemmere at engagere de studerende i konkrete opgaver med indeklima og spørgeskemaer om undervisningsmiljø end at få dem til at engagere sig i sikkerhedsorganisationen.

Ligeværdighed

Eleverne har nogle formelle rettigheder i forhold til undervisningsmiljøvurderingerne, men ledelsen på den enkelte skole kan vælge at give dem mere formel indflydelse.

Det kan for eksempel være, at alle undervisningsmiljørepræsentanter får ret til et kursus i undervisningsmiljø.

Ligeværdighed er nødvendigt for at samarbejdet bliver en succes, men ligeværdighed handler ikke nødvendigvis om formel ligestilling. Det handler først og fremmest om at respektere hinanden og tage hinanden alvorligt.

Hvis ledelsen og sikkerhedsgruppen kun fokuserer på de formelle rettigheder, risikerer man at tage eleverne som gidsler i de ansattes udvalg. Hvis de føler sig tvunget til at deltage i en masse møder, som de finder kedelige og bureaukratiske, kommer de næppe til at bidrage konstruktivt til arbejdet.

Positiv tilgang

På nogle områder kan det være med til at engagere flere elever i arbejdet, hvis man også fokuserer på at udvikle de positive ting på skolen i stedet for udelukkende at fokusere på problemer.

I forbindelse med psykisk arbejdsmiljø arbejder nogle med begrebet "arbejdspladsudvikling" som pendant til APV. Hvor APV fokuserer på problemer tager arbejdspladsudvikling udgangspunkt i det, man værdsætter mest ved sin arbejdsplads og i det, der fungerer bedst.

Den samme positive tilgang kan også bruges i arbejdet med UMV.

Netværk og samarbejde

Erfaringsudveksling, netværk, fælles retningslinier og fælles oplysningsmateriale er oplagte muligheder for at styrke arbejdet med undervisningsmiljø og undervisningsmiljøvurderinger.

Det kan f.eks. være uddannelsesinstitutioner i det samme geografiske område eller inden for samme fagområde.

Fælles retningslinier

Fælles retningslinier for undervisningsmiljøvurderinger kan være med til at sætte arbejdet i system på alle uddannelsesinstitutioner, også dem, der føler sig lidt usikre på opgaven. Det kan for eksempel være en beslutning om at bruge de samme skemaer til kortlægning på alle skoler.

På længere sigt er det dog afgørende, at metoderne bliver tilpasset de enkelte skoler og de specielle forhold, der gør sig gældende lokalt.

På landsplan indsamler Dansk Center for Undervisningsmiljø data til en central database, som med tiden giver mulighed for at få en national standard at måle sig med.

Netværk for alle grupper

For at sikre at de gode ideer og initiativer breder sig er det en god idé at danne netværk for undervisningsmiljørepræsentanter på tværs af skolerne og sørge for, at de mødes jævnligt. Det samme gælder for sikkerhedsrepræsentanter og ledere i sikkerhedsorganisationen. I det omfang de i forvejen har et netværk på tværs af skolerne, er det vigtigt at sikre, at de også kommer til at drøfte undervisningsmiljø og eleverne deltagelse i sikkerhedsarbejdet.

Studiebesøg

Studiebesøg hos hinanden kan være en god start på et netværk. Som sikkerhedsorganisation kan man lære meget både af at se andres løsninger og vise sine egne frem.

Kort om lovene på området

Elevernes undervisningsmiljø er primært dækket af arbejdsmiljøloven og undervisningsmiljøloven.

Arbejdsmiljøloven

Allerede før undervisningsmiljøloven var eleverne på nogle områder dækket af arbejdsmiljøloven både i forbindelse med undervisning på skolen og i forbindelse med praktik.

I undervisningen handler det om praktiske øvelser af arbejdsmæssig karakter, hvilket typisk drejer sig om værkstedsundervisning og praktiske øvelser i fag som biologi, fysik og kemi.

AT-meddelelse nr. 4.01.7 beskriver nøjere, hvornår Arbejdsmiljøloven gælder i undervisningssituationer. Den kan hentes på www.at.dk

Undervisningsmiljøloven

De vigtigste konsekvenser af loven:

- Der skal laves undervisningsmiljøvurderinger mindst hvert tredje år.
- Elever og elever vælger undervisningsmiljørepræsentanter, som deltager i SiOs/MED's møder, når undervisningsmiljøet er på dagsordenen.
- Der er oprettet Dansk Center for Undervisningsmiljø

Undervisningsmiljøloven adskiller sig især fra arbejdsmiljøloven ved, at der ikke er nogen sanktionsmuligheder, hvis den ikke bliver overholdt.

Desuden kræver Loven om gennemsigtighed og åbenhed i uddannelserne, at alle forhold af betydning for skolers og uddannelsessteders virke er offentlig tilgængelig og at alle har en hjemmeside pr. 01. juli 2003. Undervisningsmiljøvurderingen har sin naturlige plads på hjemmesiden.

Links og litteratur

Centrale websites om undervisningsmiljøloven:

www.dcum.dk

En central publikationer om undervisningsmiljøloven

* Undervisningsmiljøloven. Aage Huulgaard og H.C. Thomsen. Systime

Se <http://www.dcum.dk/litteratur>

Mere om vejledningen

Udgiver:

BAR Undervisning & Forskning

Arbejds miljøsekretariatet

H.C. Andersens Boulevard 25, st.

1553 København V

Tlf: 33 93 12 55 / Fax: 33 93 01 14

E-mail: sekretariat@3bar.dk

Web : www.bar-u-f.dk

BAR er en forkortelse for Branchearbejds miljøråd. BAR Undervisning & Forskning (U&F) er et af i alt 11 BAR, som består af repræsentanter for arbejdsmarkedets parter. Inden for erhvervsskoleområdet er det Handelsskolernes Lærerforening, Dansk Teknisk Lærerforening, FOA og Undervisningsministeriet.

Branchearbejds miljørådene kortlægger de enkelte branchers særlige arbejdsmiljøproblemer og hjælper virksomhederne med at løse dem ved bl.a. at lave information, temamøder, uddannelse og foreslå forskning.

BAR Undervisning & Forsknings arbejde er målrettet ansatte indenfor grundskolen, private skoler, det gymnasiale område, erhvervsskoler og højere læreranstalter. I alt ca. 200 000 ansatte er gennem deres organisationer tilknyttet BAR U&F.

Produceret af:

svith.dk, www.svith.dk

Fotos: Thomas Søndergaard

Grafisk tilrettelæggelse: Hans-Michael Testmann MDD